

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1982
FORFATTER:	Alfred Graversen
TITEL:	Kolding Ungdomsforening
KORT RESUME:	Om foreningens aktiviteter 1896 – ca. 1963

Kolding Ungdomsforening

af Alfred Graversen

Kolding Ungdomsforenings formål er »at fremme sammenhold og fællesskabsfølelsen mellem de unge og ved folkelig og kristelig oplysning at hjælpe dem frem mod målet: En vågen dansk, kristen ungdom. Foreningen arbejder i tilslutning til Kolding Højskoleforening«.

Sådan hedder det i foreningens sidste lovrevision den 4. maj 1943, hvor man har ændret navnet »Samfund« til »Forening«, vel for mere at ligne andre foreninger under landssammenslutningen »De danske Ungdomsforeninger«.

Det var forfatteren Morten Eskesen, der i faddergave døbte foreningen »Kolding Ungdomssamfund«, og det var i hans gæstfrie hjem, foreningen stiftedes den 11. oktober 1896. En snes unge mennesker var mødt op efter opfordring ved et møde i Kolding Højskolehjem.

Det var et par unge gartnermedhjælpere, Poul L. Rasmussen og Axel Stenbæk, der tog initiativet. Poul Rasmussen havde i sin læretid i Odense gennem fem år været med i »Friskolens Elevforening«, hvor forstander Peder Møller samlede sine ældre og yngre elever hver anden søndag aften, og disse møder hørte til Poul Rasmussens lykkeligste oplevelser. Nu var han i foråret 1896 flyttet til Kolding, og her følte han savnet af jævnaldrende unge at drøfte sine tanker med. Om efteråret traf han en kollega Axel Stenbæk, og ham betroede han sig til. Sammen drøftede de planerne om at få lavet en ung-

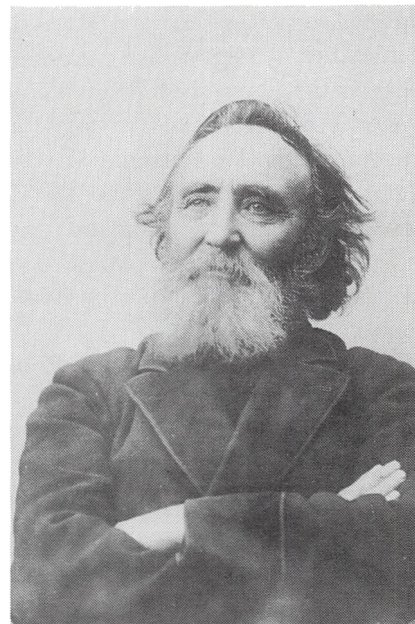
domsforening i Kolding efter erfaringerne fra Fyn, og hos »Madam Gundersen«, Allegade 4 blev de første planer udarbejdet. Det skulle naturligvis være i tilslutning til Højskoleforeningen og præges af det grundtvigske livssyn. Det fandt de unge levende forståelse for hos forfatteren Morten Eskesen, og i hans hjem blev så »Kolding Ungdomssamfund« stiftet med det formål: »at samles om foredrag, oplæsning, sang og musik for derved at fremme sammenholdet og fællesskabsfølelsen mellem de unge mennesker i Kolding og omegn, som sluttede sig til højskoletanken«.

Til Ungdomssamfundets første møde, den 25. oktober 1896 skrev Morten Eskesen denne hilsen:

»Vort Ungdomssamfund gerne vil som Lysets børn sig mere. Vor Hu den står just ikke til at regnes blandt de store.

Den lille Sandhed står med Ro mod nok så store Løgne, og virksom går dens Søndagstro igennem Dage søgne«.

Poul Rasmussen var foreningens første formand. Han havde nær kontakt med den gamle præst i Vonsild Johs. Clausen, der i starten var ham behjælpelig med at skaffe foredragsholdere og oplæsere, i de fleste tilfælde uden noget vederlag. Senere blev det pastor Clausens kapellan »Kandidat Ring«, der fik den største betydning ikke alene for »Kolding Ung-

Morten Eskesen.

domssamfund«, men for den grundtvigske ungdomsbevægelse som helhed. Pastor Ring kom til Vonsild 1898 og startede her en ungdomsforening, som fra starten fik et nært samarbejde med »Kolding Ungdomssamfund«. – Den 6. marts 1898 talte Ring i Kolding om »Chr. Winthers Liv og Virksomhed«, og 10. marts deltog Vonsild i Kolding Ungdomssamfundets festaften, hvor skuespiller Hejlesen fra København læste op. Det var en fin aften med fælles kaffebord à 25 øre!

Det næste par år stiftedes flere ny ungdomsforeninger på egnen, og ved et møde i Kolding den 8. juli 1900 fik den energiske og initiativrige pastor Ring organiseret »De sydøstjyske Ungdomsforeninger«, som senere – ved stiftende

møde i Fredericia 5. januar 1903 – blev sluttet sammen med »De fynske Ungdomsforeninger« til landsorganisationen »De danske Ungdomsforeninger«.

I et jubilæumsskrift, som Poul Rasmussen og bogbinder Fensholt udgav til Kolding Ungdomssamfunds 25 års fødselsdag i 1921, fortæller Rasmussen, at medlemstallet gik stærkt frem gennem de første år, hvor møderne kunne holdes søndag aftener på Højskolehjemmet. – Men der kom trængsler; vi måtte ud af Højskolehjemmet. Værten mente, vi tog for megen plads. Ved bistand af sognepræsten pastor Kiørboe fik vi overladt en konfirmandstue, og her holdtes det første møde den 27. maj 1900, hvor pastor Kiørboe læste »Abels død«.

18. april 1901 fratrådte Poul Rasmussen som formand og blev afløst af forfatteren Jens Skytte, og han sørgede for, at foreningen kom tilbage til Højskolehjemmet. Her bød Højskoleforeningens formand Konrad Jørgensen de unge velkommen ved et møde 12. maj 1901. Foreningen gik atter fremad.

Efter Jens Skytte overtog lærer Th. Thomsen hvervet som for-

mand, og med ham lagdes grunden til de ugentlige møder, tirsdagstener. Lærer Thomsen gjorde en meget betydelig indsats i sin formandsperiode og længe efter. Livet igennem var han en interesseret og trofast støtte for foreningen. Og det var jo ham, der startede de store årligt tilbagevendende Professor Vilhelm Andersen-aftener! Første gang den 12. januar 1909, da Vilhelm Andersen for en stopfyldt sal læste »Jeppe på Bjerget«.

Det var fortjent, at lærer Thomsen blev hyldet og takket for sit store arbejde i foreningens tjeneste ved en fest den 7. oktober 1909, da Ludvig Fuglsang var tiltrådt som formand.

Fuglsang kunne fortsætte i Thomsens spor; han kom til at lede en del store møder, bl.a. en afskedsfest for Morten Eskesen (sammen med Højskoleforeningen), en aften, hvor skuespiller Hejlesen læste Holbergs »Julestuen«, og så en årligt fortsat række Vilhelm Andersen-aftener.

Den femte formand ekspedient Chr. Gundersen tiltrådte 19. maj 1917. Han havde grundet en stor og livskraftig ungdomsforening i Egtved, mens han arbejdede der,

og som ny formand i Kolding arbejdede han for sin yndlingstanke: et eget hjem for »Samfundet«. I oktober 1918 blev der afholdt en bazar som grundlag for en »byggefond« med kalkulator Bennike og lærer Thomsen som »bestyrelse«. Dette fond blev så sent som marts 1935, hvor lærer Søgaard Andersen var en energisk leder af foreningen, suppleret ved en ny to-dages bazar på Højskolehjemmet.

Ved foreningens 25 års jubilæum, søndag den 16. oktober 1921 var kirken pyntet til en smuk gudstjeneste med et påfølgende samvær på Højskolehjemmet, hvor De danske Ungdomsforeningers formand Olaf Nielsen, Nr. Aaby og pastor Madsen, Egtved talte. Om aftenen fest ved blomstersmykket kaffebord og med ikke mindre end 5 nydigtede sange. Lærer Thomsen holdt den egentlige festtale og fremdrog minder fra de forløbne 25 år. Lærer Klausen bragte hilsen og lykønsning fra Højskoleforeningen, og lærer Thomsen, bogtrykker Fuglsang og pastor Kiørboe blev hyllet og udnævnt til æresmedlemmer. Om tirsdagen – den faste mødeaften – fortsattes festen med en »fælleslæsning« i teatersalen af »Eventyr på fodrejsen«. Så det har været et rigtigt jubilæum!

Det næste store jubilæum, 40-års jubilæet i 1936 formede sig for så vidt efter samme mønster. Det begyndte med gudstjeneste i kirken, hvor pastor Ring fra Næstved, De danske Ungdomsforeningers tidligere formand og egentlige leder fra starten i 1903, og pastor Nordentoft prædikede. Om aftenen festligt samvær på Højskolehjemmet med sang og musik og fremførelse af en meget smuk kantate, som lærer Thomsen havde skrevet til dagen.

Men der var jo sket en masse i de mellemliggende 15 år. Jeg kom først til Kolding sommeren 1923, – som nittenårig ung kommis hos

De fem første formænd i Kolding Ungdomssamfund. Fra venstre: Poul L. Rasmussen, Th. Thomsen, Chr. Gundersen, L. Fuglsang, Jens Skytte.

På udflugt med Kolding Ungdomssamfund ca. 1900.

B. Aagard på Rendebanen, og jeg kendte på det tidspunkt ingen her i byen. Men jeg fandt mig hurtigt til rette og fik gode venner, først vistnok på Møller Jensens danseskole, og senere i ungdomsforeningen, hvor jeg gennem de godt to år, jeg i denne omgang arbejdede i Kolding, havde rige oplevelser.

Jeg tror mit første møde i Ungdomssamfundet har været en af de store professor Vilhelm Andersen-aftener. Så har det været 23. januar 1924, hvor Vilhelm Andersen talte om digteren J. P. Jacobsen – for en stopfyldt sal på Højskolehjemmet.

Som nyt medlem fulgte jeg nu foreningens virke fremefter. Ved et medlemsmøde i februar læste et af de lidt ældre medlemmer, provisor Ravnholt »Indkvarteringen« af Henrik Hertz, og ved fastelavnsgildet på Alhambra 11.

marts spillede Ravnholt med i Heibergs »De uadskillelige«. Det var indledningen til et stort og trofast arbejde i Ungdomssamfundets tjeneste.

Ved generalforsamlingen 6. maj blev Ravnholt foreslået og valgt som formand. Det viste sig, han havde både evne og vilje til at gøre en indsats i »Samfundets« tjeneste.

Om sommeren fungerede et særligt »gåtursudvalg« med bogbinder Fensholt som leder, og jeg husker endnu mange friske vandringer i skoven, mens vi sang »Tyv, ja, tyv det skal du være, for du stjal min lille ven; men jeg har det håb tilbage, at jeg får mig en igen«! Eller vi legede »To mand frem for en enke«. Jeg gad vidst, om unge i dag ville være med her – jeg tvivler!

En aften i eftersommeren var vi inviteret til havemøde hos gartner

Rasmussen, foreningens stifter; han var enestående gæstfri og fulgte foreningen med aldrig svigtende interesse lige til sin alt for tidlige død 21. april 1926, kun 52 år gammel. Han har gennem de 30 år skrevet en mængde sange til foreningens møder, fester og udflugter, og han hjalp mig med at få lavet en avis, »Fastelavnssriset« til fastelavnssfesten på Alhambra 8. marts 1925, hvor jeg havde en rolle i Hostrups »Feriegæsterne«. Gennem årene har der været spillet megen diletantkomedie – som det dengang hed, nu hedder det »amatørteater«. Indøvelsen foregik oftest omkring i hjemmene hos gæstfri ældre medlemmer eller forældre, og det har været herlige aftener for os unge dilettanter.

Her har jeg nok gjort mig lidt bemærket, for ved generalforsamlingen 12. maj 1925 kom jeg i bestyrelsen og sammen med den nye

næstformand, bogholder Anglars Nielsen valgt som delegeret til D.d.U.s. årsmøde i Haderslev. Det var første gang, jeg deltog i et årsmøde, og det blev en betagende oplevelse; det var det første årsmøde i Sønderjylland efter genforeningen, og det gav stævnet et særlig højtideligt præg.

November 1925 forlod jeg Kolding for at komme på Handelshøjskole i Aarhus, og der gik otte år, før jeg igen kom til Kolding. Og så blev jeg påny medlem af »Kolding Ungdomssamfund«. Der var sket meget i tiden der var gået.

Ved julefesten 1925 tog man afsked med Ungdomssamfundets gode ven og mangeårige støtte, æresmedlem pastor Kiørboe, og om foråret 1926 bød man velkommen til den nye sognepræst Benedikt Nordentoft. Formanden, provisor Ravnholt arbejdede utrætteligt for at skaffe foreningen et hjem, hvor de unge kunne samles mellem møderne på Højskolehjemmet, og det lykkedes at få et lille lokale stillet til rådighed i Højskolehjemmets bygning, Ny Østergade 4 (det nuværende Gråbrødregade) med frk. Olga Nielsen som værtinde. Det blev indviet 23. februar 1926, og også her, som så ofte før, havde Ravnholt skrevet en god, alvorlig sang. Det hedder her til indledning: »Midt i Verdens travle Færden bygt vi har et Hjem«, og sidste vers slutter:

*»Stå da trygt i Livets Storme
Kolding Ungdomshjem;
Livet bag din Væg sig forme
sundt for alle dem,
som vil Ungdomstiden værne,
sætte Hegn om Livets Kærne.
Alt vort Arbejd' om dig være
virket til Guds Ære«.*

Det var dog klart, at det lille hjem måtte være en midlertidig løsning, og da man i efteråret 1927 fik tilbudt lokaler i »den gamle Fattiggaard« på Sviatorvet, tog man afsked med hjemmet i Ny

Østergade og sagde farvel til fru Schnor, der sidst havde hjulpet som hjemmets værtinde.

I det nye velindrettede hjem på Sviatorvet påtog snedker Karl Pol og hustru sig hvervet som værter, og her kunne de unge komme om aftenen og hygge sig om skakspillet og få en billig kop kaffe. Og der var rimelig god plads til almindelige medlemsmøder tirsdagsaftener. Sommeren 1930 fik man på loftet indrettet et nødtørftigt ungdomsherberg med en snes sovepladser, og herberget havde allerede det første år 400 overnatninger. Vandrebevægelsen, der var vokset frem i Tyskland, var endnu ikke rigtig slået igennem herhjemme, så det var for en stor del unge tyske, der overnattede her – under ret primitive forhold.

Desværre måtte herberget opføre to år senere, da kommunen skulle bruge bygningen til indretning af rutebilstation. Ungdomssamfundet måtte ud og fik for en kort periode to hyggelige stuer med køkken i købmand Thøgersens bagejendom, Jernbanegade 20. 1. oktober 1935 flyttede foreningen atter ind i Ny Østergade og denne gang i nyistandsatte udvidede lokaler – med passende god plads til almindelige medlemsmøder. Større møder blev stadig holdt på Højskolehjemmet, ofte i samarbejde med Højskoleforeningen.

Efter syv begivenhedsrige år fratrådte Ravnholt som formand og efterfulgtes af lærer Arnold Søgaard Andersen. Han var i forvejen godt kendt, både med og i Kolding Ungdomssamfund, hvor såvel han selv som hans moder, fru Karen Søgaard Andersen og hans søskende gennem årene havde været aktivt med i arbejdet. Han var allerede dengang kendt som en fremragende skuespilforfatter. Som ny formand læste han 26. oktober 1932 Kaj Munks »Ordet«, og mange gange senere har han glædet foreningens medlem-

mer – og mange andre – med sin fine skuespiloplæsning, ofte for en fyldt sal på Højskolehjemmet.

Fælles med Højskoleforeningen afholdt Ungdomssamfundet den 8. december 1932 en storstilet 100-års-mindefest for den store norske digter Bjørnstjerne Bjørnson. Dygtige amatører fra de to foreninger opførte på teatret Bjørnsons »En Fallit«, indledt af en vægtig prolog, skrevet af Thomas Thomsen og læst af købmand Holger Kelstrup. Aftenen sluttede ved et festligt samvær på Højskolehjemmet med taler og Bjørnson-sange.

Ved nytårsfesten 9. januar 1934 tog man en hjertelig afsked med den tidligere formand provisor Ravnholt, der nu rejste fra Kolding for at blive apoteker i Nr. Nebel.

Søgaard Andersens indsats ved bazaren i marts 1935 er tidligere periferisk nævnt, men fortjener at fremhæves for det meget store arbejde, der var lagt i dette arrangement, som gav et pænt tilskud til »byggefondet«.

Som tidligere antydet var jeg efter min genkomst til Kolding påny blevet medlem af Ungdomssamfundet, og ved generalforsamlingen maj 1934 kom jeg i bestyrelsen. Året efter trådte Søgaard Andersen fra, og jeg blev formand gennem de følgende 4 år.

Af særlige begivenheder i min tid er allerede nævnt den store 40-års jubilæumsfest i 1936.

Til et foredrag af Biskop Rud, Odense, har der været meget stor tilslutning. Rud talte om »Ungdommen og det seksuelle spørgsmål«, og det var jo dengang en usædvanlig provokation.

Det dristigste arrangement i min formandstid var nok i samarbejde med Højskoleforeningen Betty Nansen-teatrets opførelse af Leck Fischers »Barnet« med Henrik Bentzon i hovedrollen. Det var et økonomisk vovespil, men til alt held påtog Højskoleforeningen sig

at dække underskuddet, – som en forsinket gave til Ungdomssamfundets 40-års Jubilæum.

Redaktør Thorvald Laursen, »Dansk Ungdom«, har talt om »Vandrebevægelsen«, og det blev optakten til Ungdomssamfundets interesse og medvirken til i samarbejde med vandrelauget og øvrige ungdomsorganisationer under Herbergsringen at få bygget et kommunalt vandrehjem på »Tivoli«. Det åbnede i maj 1938 og betegnes som landets skønnest beliggende.

De almindelige møder blev for en stor del dækket af egne medlemmer; således har Anglars Nielsen talt om »Musikkens historie fra de ældste tider til vore dage«, og maler Chr. Jensen har vist lysbilleder fra sine rejser. Selv har jeg vovet mig ud med oplæsning og sågar holdt et foredrag om »Karen Jeppe«, som jeg dengang var meget optaget af.

Jeg har indtil nu i det væsentlige kunnet basere min artikel på de gamle protokoller fra starten i 1896 og frem til marts 1937. De findes arkiveret i bibliotekets lokalhistoriske afdeling, men man savner jo forhandlingsprotokollerne for tiden, der fulgte. De efterlyses herved! Det sidste »bogførte« referat er fra 16. marts 1937, hvor Søgaard Andersen læste Poul Sarauws »Den kloge Mand« for fuldt hus på Højskolehjemmet. Forinden er der et avisclip fra 21. januar med referat af en ganske særlig festlig Vilhelm Andersen-aften. Det var denne gang et fællesarrangement for Ungdomssamfundet og Højskoleforeningen, og det skulle være 29. gang Vilhelm Andersen besøgte »Kolding Ungdomssamfund«. Den aldrende, men stadig livsfriske professor blev ved sin indtræden i salen hyllet med begejstret håndklap af den store forsamling. Til gengæld indledte Vilhelm Andersen sin tale med tak til »min Ven, Velyn-

Bestyrelsen i Kolding Ungdomsforening 1943. Forrest i midten formanden A. V. Haagerup.

der og Impresario Lærer Thomas Thomsen, som nu har nået den samme Emeritus-Alder som jeg! Lærer Thomsen var nylig fyldt 70!

Det må blive lidt spredt og summarisk, hvad jeg kan fortælle om tiden, der fulgte, bygget på hukommelse og tilfældig avisomtale. Under krigen var Højskolehjemmet beslaglagt af den tyske værne-magt. Ungdomsforeningen måtte opgive sit hjem i Gråbrødregade, men fik ny lokaler til rådighed hos »Fritidsklubben«, en nyskabelse i tiden under besættelsen, stiftet af en kreds af socialt og nationalt interesserede mennesker i byen. Til »Fritidsklubben« blev der indrettet mødelokaler med køkken og toilet i biblioteksbygningens loftsetage, og her kunne Ungdomssamfundet holde sine tirsdagsmøder gennem en årrække – frem til 1958, hvor foreningen fik husly i Fritidshjemmet, Vifdam 45.

Efter min afgang i 1939 blev bibliotekar A. V. Haagerup formand for »Kolding Ungdomssamfund«, og under hans ledelse og ansvar reviderede generalforsamlingen den 4. maj 1943 foreningens love og byttede »Kolding Ungdomssamfund« ud med »Kolding Ungdomsforening«.

Og så er jeg fremme, hvor jeg begyndte! Men selv om historien slet ikke er færdig, må jeg slutte her i håb om, at de savnede forhandlingsprotokoller må spores og dukke op i arkivet!

P.S. Måske lever Kolding Ungdomsforening endnu. Men så har den ligget i dvale siden 1963, hvor »Brevsprækken« er det sidste livstegn.

Og hvis ungdomsforeningen er afgået ved døden, så er begravelsen foregået i stilhed.